

SVET MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

- po koncu 1.sv.vojne je bilo jasno, da vojna ni prinesla sprostitev napetosti med silami, da je bila ureditev, ki so jo določile mirovne pogodbe s poraženkami le začasna rešitev in da se prej ali slej obeta končni obračun
- zaostrovale so se mednarodne napetosti
- nadaljevale so se strukturne spremembe evropske družbe
- velike spremembe so se pokazale v politiki, nove ideje so zelo vplivale na splošno družbeno misel, filozofijo, sociologijo in zgodovino
- umetnost je dosegla dotlej najgloblje obrate, spore in spopade

Versajska ureditev

- jan. 1919 se je v Parizu zbrala večina udeleženk 1.sv.vojne na mirovni konferenci
- zaradi revolucije niso povabili Sovjetske zveze
- države poraženke (Nemčija, Avstrija, Madžarska, Bolgarija in Turčija) so bile povabljeni samo k podpisu posameznih mirovnih pogodb
- konferenca naj bi rešila nasprotja med državami zaradi katerih se je vojna začela, in omogočila, da bi v vseh državah zavladala parlamentarna demokracija in svobodno tržno gospodarstvo
- dejansko so svet uredile le velesile zmagovalke po lastnih željah in interesih
 - glavno besedo pri urejanju povojne Evrope so imele ZDA, V. Britanija, Francija in Italija
- na začetku konference je imel največji vpliv ameriški predsednik Wilson,
 - predstavljal je silo, pri kateri so bile druge antantne države zelo zadolžene
 - zavzemal se je za novo mednarodno ureditev po načelu samoodločbe narodov, ki jo je zagovarjal v svojih znamenitih 14. točkah
- ameriški parlament se je odločil za izolacionizem (težnja po omejitvi zunanjepolitične dejavnosti ali po njeni usmeritvi le na določena področja) in ni potrdil mirovne pogodbe z Nemčijo, Wilson pa je zbolel in se sept. 1919 umaknil iz politike
- po tem je prevzel pobudo francoski predsednik vlade Clemenceau
 - hotel je kaznovati Nemčijo, se maščevati za poraz v vojni iz let 1870/71 in ji onemogočiti podoben vojaški napad v prihodnosti
- ureditev, ki jo je začrtala mirovna konferenca so mnogi občutili kot krivično; med drugim tudi Slovenci zaradi londonskega sporazuma o pridružitvi Italije antanti
- po razpadu A-O in okrnitvi Nemčije so zunaj meja matičnih držav ostale številne nemške, madžarske in druge manjšine; to je bil vir sporov med državami vse do naslednje vojne

Mirovne pogodbe

- za glavnega krivca za vojno je bila razglašena *Nemčija, ki je morala 28.junija 1919 v Versaillesu prva podpisati mir
 - mirovna pogodba je Nemčiji odvzela vse kolonije in del državnega ozemlja; skrbništvo nad kolonijami sta prevzeli Francija in VB; na Zah. sta Alzacija in Lorena pripadli Franciji, na Vzh. in Sev. pa velik del ozemlja Poljski in Danski
 - Nemčija se ni smela združiti z Avstrijo
 - 50 let naj bi plačevala velike reparacije (vojno odškodnino) za povzročeno vojno škodo
 - njeno vojsko so omejili na 100.000 najemniških vojakov, ki niso smeli biti nameščeni v Porenju ob francoski meji
 - odvzeli so ji veliko težkega orožja
- Nemci so mirovno pogodbo iz Versaillesa občutili kot veliko krivico in ponižanje
- 10.sept. 1919 je v Sant-Germainu mirovno pogodbo podpisala republika *Avstrija in s tem potrdila razpad A-O
 - na njenem ozemlju so nastale nove neodvisne države: Avstrija, Madžarska, Češkoslovaška, Poljska ter Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (pozneje Jugoslavija)
 - nekaj njenega ozemlja sta pridobili tudi Romunija in Italija
- zatem so mirovne pogodbe podpisale še: *Bolgarija
 - Grčiji je morala odstopiti Trakijo ob Egejskem morju
- *Turčija, ki so jo skrčili na turško etnično ozemlje v Mali Aziji in v delu Trakije pri Istanbulu
 - skrbništvo nad arabskimi ozemlji, ki so prej pripadala Turčiji, sta prevzeli Francija in VB
- na ozemlju bivše carske *Rusije so ob Baltskem morju nastale nove države: Finska, Estonija, Latvija, Litva in Poljska
- zaradi novih držav in meja se je ogromno ljudi začelo seliti v svoje nacionalne države, veliko pa jih je ostalo na starih domovih kot *narodne manjšine*
 - največ manjšin so zaradi razpada A-O imeli Nemci in Madžari
 - zaradi interesov velesil (londonska pogodba) je bila tudi 1/3 Slovencev zunaj nove matične države Kraljevine SHS oz. Jugoslavije

Društvo narodov

- na mirovni konferenci so sklenili ustanoviti mednarodno organizacijo Društvo narodov, s sedežem v Ženevi da bi se v bodoče izognili vojni

- organizacija naj bi varovala mir, zmanjšala oboroževanje držav in reševala spore med njimi
- skušali so tudi urejati probleme z narodnimi manjšinami
- Društvo Narodov je imelo pod-organizacije: *Mednarodna org. dela, Mednarodno sodišče, Zdravstvena org., Kongres evropskih narodnosti*, ki so dosegle dogovore o delavski zakonodaji, zdravstveni in socialni zaščiti, vendar večjih sporov med državami Društvo narodov ni moglo reševati
- učinkovitost društva so ohromila že njegova pravila:
 - ob ustanovitvi je pristopilo 42 držav, vendar se na začetku niso smele včlaniti države poraženke ter boljševistična Sovjetska zveza, članstvo so kljub pobudi predsednika Wilsona zavrnile tudi ZDA
 - v primeru kršitve dogovorov Društvo narodov ni imelo nobene prave moči za ukrepe proti kršitelje; zlasti velike sile se na dogovorjena pravila, če jim niso ustrezala, niso ozirale
 - tako je še vedno prihajalo do manjših osvajalnih vojn
- čepprav je Društvo narodov odpovedalo pri svoji najvažnejši nalogu, se je v njem vendarle začelo mednarodno sodelovanje, ki se je po 2. sv. vojni učinkoviteje nadaljevalo v OZN